

Annie Sewell prava je »ratna medicinska sestra«. Već više od deset godina ide od rata do rata i brine se za ranjenike. Nakon petnaest mjeseci u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Srbiji, još je nekoliko dana dijeli od povratka u Englesku. Obišla je mnoga mjesta u kojima je bjesnio rat organizirajući dopremu potrebnog materijala za ratnu kirurgiju, obilazeći ranjenike, a ponekad i posjećujući zarobljeničke kampove radi pomoći oko razmjene zarobljenika. Zadnje stalno mjesto bilo joj je u Bihaću. U Zagreb je dolazila samo po gorivo i potrepštine. Nakon razgovora za »Glas Koncila« još će desetak dana proboraviti na terenu s medicinskom sestrom koja će je zamijeniti, a onda kreće na zaslužni odmor. Mnoge su kritike i pohvale izrečene na račun međunarodnih humanitarnih organizacija, pa tako i Međunarodnog odbora Crvenog križa. No sestri Annie to nije toliko važno koliko pomoći ljudima.

GK: Kako je to otići kući nakon 15 mjeseci ratne misije?

Sewell: Tužno je. Zaista trebam odmor, ali je jako tužno. Meni se tako sviđaju ovdašnji ljudi i rad s njima. Budući da sam te sreće da sam radila na svim stranama, imam prijatelje na svim stranama: u Bihaću, Vojnicu i u Zagrebu. Ovdje sam među onima koji su najduže. To je posebno. Teško je otići. Tamo gdje sada živim u Bihaću, dijelim kuću s domaćim ljudima. To je kao obitelj. Bit će teško reći »doviđenja«. Svi oni govore da moramo proslaviti. A ja kažem ne, jer nikad ne govorim »zbogom«. Iskustvo je da uvijek negdje nekoga sretnes u svijetu. Ako im ne kažem »zbogom«, možda će me doći posjetiti u Englesku kad im zemlja više ne bude u ratu. Nadam se da ću ih opet sresti.

GK: Kavu ćete nagradu uskoro primiti u Engleskoj?

Sewell: Ha, to je vrlo staromodna engleska medalja koju daje Kraljica. Ona ima svake godine službeno proslavljanje rođendana. Tada daje priznanja. U lipnju sam se vrlo iznenadila kad su mi rekli da ću dobiti priznanje »Član Britanskog Imperija«. Svi su mi Švicarci rekli — ali ti već jesi član Britanskog Imperija, živiš u Velikoj Britaniji! Jest, ali priznanje je nešto što daje Kraljica i vrlo je iznenađujuće i lijepo. Primit ću medalju u prosincu, u Backingamskoj palači. Kraljica će mi je uručiti.

GK: primite li to za svoju službu u BiH??

Sewell: Djelomično zbog rada u mnogim zemljama, ali navodi se specifično za humanitarni rad u bivšoj Jugoslaviji.

GK: Kako ste odlučili izravno iz Afganistana doći opet u rat?

Sewell: Pripadam Britanskom Crvenom križu. Oni me šalju na rad s Međunarodnim odborom Crvenog križa (ICRC) kad ja to želim. Tada, gdje god postoji potreba i ovisno o vještini, traži se misija koja odgovara mojem umijeću. Ja sam medicinska sestra i imam iskustvo ratne kirurgije. Prvi sam put radila 1982. godine.

GK: I otad ste stalno u ratovima?

Sewell: Uvijek su to ratovi. ICRC uvijek reagira na razaranja. Druge agencije rade u projektima razvoja...

GK: Znači li to da ne možete biti upućeni npr. u Indiju nakon nedavnog velikog potresa?

Sewell: Mogla bih ići na samom početku. Ako su imali mnogo ranjenika. Vjerojatno me ne bi slao ICRC, nego moj Crveni križ. Radim ponekad i za druge agencije, kao naprimjer fond »Spasite djecu«. Radila

nije njihov rat. Uvijek upere u drugu stranu i kažu: Oni su započeli, to je njihov rat. A ja imam tri strane, pa to dobijem svaki put. Neki, obično su to iskusni kirurzi, dobro su se prilagodili. I oni koji su još mladi i uče, napose oni koji su se kvalificirali otkako je rat počeo. Nemaju nikakvo drugo kirurško iskustvo, pa uče vrlo brzo.

GK: Gdje ste sve bili?

Sewell: Bila sam u srednjoj Bosni. Nakon toga u okolici Banje Luke, Bihaća, u

poginuo. Dobiva nešto humanitarne hrane, ali znamo da humanitarna pomoć nikada ne može dati ono što trebaju za mjesec dana. Trebali bi imati nešto u svome vrtu, ili novaca da kupe na crnom tržištu, ali nemaju. Djeca su gladna i gube na težini. I majka je izgubila na težini. Svi mršave. Hrane nikad nema dosta. Trebala bih tamo biti samo za ratnu kirurgiju, a ne s lijekovima za dijabetes, krvni pritisak, epilepsiju. A kako ih mogu odbiti i reći im da ništa nije ostalo.

Ako ne pomognemo, ljudi će pomrijeti od hladnoće

UNPA-zonama i na putu u Bosnu u Splitu. Bila sam i u nekim dijelovima Hrvatske, Slavonskom Brodu, Osijeku. I tamo smo isporučivali. U to vrijeme program je bio za Bosnu, jer tamo je bio rat. Rat između Hrvatske i Srbije već je bio efektivno završen. No, naravno, na bojišnici imate vojnike koji štite Hrvatsku i bivaju ranjeni. Povremeno je bilo potrebe za intervencijom u područjima za koje se pretpostavljalo da nisu u ratu. Naprimjer, za nedavnog konflikta odnijeli smo potrebno u karlovačku bolnicu. Znali smo da će primiti ranjenike. Istodobno smo opskrbljivali i drugu stranu, jer je bilo ranjenih. Mi smatramo da netko nije više vojnik ili civil kada je ranjen. Tada je — ranjenik. Treba istu njegu, kiruršku intervenciju i opskrbu.

GK: Zašto u Zagrebu u džepove skupljate vrećice sa šećerom?

Sewell: U većini bosanskih mjesta ne može se ništa kupiti u dućanima. Ničega nije ostalo. Inflacija je takva da su u Beogradu novčanice od 10 milijardi dinara, u UNPA-zonama dvije milijarde dinara. U Bihaću, naprimjer, ljudi su gostoljubivi. Pozovu nas na kavu, što je tamo pravi luksuz, ali nemaju šećera. Zbog toga pokušavam imati malu kolekciju, da im dam. Novac tamo uopće nije platežno sredstvo. Cigareta jest. Čuli smo da se oko Srebrenice za tri cigarete dobije jedna ovca. Tri štapica za jednu ovcu. To je nevjerovatno. Ponekad ljudi dođu tražeći limuna, jer imaju bolesno dijete s upalom pluća. Čovjek se osjeća vrlo loše, jer ne može kupiti voće i povrće. Nema lijekova, niti vitamina, kako za djecu, tako i za odrasle. U UNPA-zonama i drugdje bit će cijela generacija djece koja neće imati zube do njihove dvadesete. Na zubnim ordinacijama piše: »Samo vađenje zuba.« Nemaju materijala za plombe, ništa.

GK: Kako takve situacije djeluju na Vas?

Sewell: Pogađa me. Mogu vam reći da su ponekad slučajevi tako tužni, a ništa se ne može. Ne mogu noću spavati jer mislim o majci sa sedmero djece, a muž joj je

Ponekad kupujem za svoj novac u ljekarnama u Zagrebu da donesem natrag.

GK: Je li Vaš snažan osjećaj za pomoći ljudima uzrok da ste postali »ratna medicinska sestra«?

Sewell: Oduvijek sam znala da želim svoje njegovateljstvo koristiti na razne načine. Prijavila sam se Crvenom križu i rekla im da želim koristiti svoje njegovateljstvo negdje gdje je to zaista potrebno. Ljudi dolaze u bolnicu s prehladom, suhim grlom, ali oni nisu očajnički bolesni. Bio je to za mene i zanimljiv način da susrećem ljude, da živim u njihovoj zemlji, da malo naučim jezik, iako u tome baš nisam dobra. U ratnoj situaciji uvijek postoji potreba. Rat svakoga spušta na istu razinu. Nema veze je li bio prije bogat ili siromašan kad padaju granate. Volim putovati i njegovati, a ne želim samo pogledati nekoliko znamenitosti i otići. Kad živite s ljudima, bilo to u Kambodži, Afganistanu ili ovdje, naučite kakvi su ljudi. Svatko je poseban na svoj način.

GK: Kakva će biti iduća zima u BiH?

Sewell: I prošle godine u otprilike isto vrijeme pitali smo se što ćemo kad dođe zima. Hladnije je nego u nekim drugim dijelovima Europe. Bilo je minus dvadeset i dva u Bihaću u siječnju. Svi imaju zimske programe. ICRC će nabavljati kaputiće, dječje čizme, cipele. Količinu lijekova ne treba povećavati zimi, osim možda više antibiotika. Najviše treba hrane i odjeće. I drval Nitko više nema struje za električne grijalice ili za pumpe centralnog grijanja. Nabavit ćemo ljudima peći na drva, koja kuhaju i griju. Ako to ne učinimo, umrijet će od hladnoće. Moramo to učiniti brzo, jer će ceste biti zatvorene.

GK: Dolazite iz Bihaća. Znači li nešto o tamošnjem međumuslimanskom sukobu?

Sewell: Ne znam ništa novo, osim toga što mi se čini da se u tom džepu događa neka vrsta interne borbe. Imam malo informacija. Ne mogu gledati televiziju, čitati novine. Kad sam odlazila, bilo je nekoliko novih rutinskih kontrolnih točaka. Mi i dalje možemo raditi.

Na području Srebrenice novac uopće nije platežno sredstvo. Cigareta jest. Čuli smo da se za tri cigarete dobije jedna ovca. Tri štapica za jednu ovcu. Nevjerovatno.

GK: Imate li kontakt s Hrvatima u UNPA-zonama?

Sewell: Između ostaloga posjećujemo manjine gdje god to bilo. Moje je područje i UNPA. Tamo posjećujem hrvatsku manjinu. Da vidim dobivaju li medicinsku pomoć i hranu, te da napišu obiteljske poruke koje idu preko Crvenog križa.

GK: Ne boje li se s Vama razgovarati?

Sewell: Nakon pregovora s lokalnim vlastima razgovaramo s njima bez svjedoka. Mnogi govore engleski, pa ne trebam prevoditelja. Oslanjaju se na nas, kao na neku vrstu zaštite. Ako ne prime hranu, često je to zato što je nema, a ne zato što su manjina. Ja to mogu provjeriti. Često ICRC isporučuje pomoć direktno u ta sela, radije nego u velika distributivna središta.

GK: Kad bi Unprofor otišao, bi li ICRC ostao?

Sewell: ICRC je privatna nezavisna organizacija. Imamo oko 170 lokalnih organizacija Crvenog križa po svem svijetu koje doprinose prilozima, ali nemamo apsolutno ništa s Unproforom. I to je bio jedan od problema. Ljudi automatski misle ako imamo bijele aute, da smo Unproforova ambulanta kola. A mi čak nikada ne uzimamo Unproforovu pratnju. Ne smijemo! Ne želimo da nas se s bilo kime povezuje. Nezavisnost nam je jako važna. Dakle, ostat ćemo dok ne završimo posao, do časa kad bolnice budu mogle bez naših linija opskrbe.

GK: ICRC potrošio je 6,1 milijuna švicarskih franaka za 219 medicinskih ustanova na području bivše Jugoslavije. Znači li tko od zaraćenih kontrolira te ustanove?

Sewell: Ne, jer ne činimo razliku među njima.

GK: Znači li koliko je u kojem području?

Sewell: Mislite, koliko ih je u Srbiji, Hrvatskoj i BiH? Osobno ne znam. Imamo strukture u svim područjima. Ne znam točno tko ima najveći broj struktura koje opskrbljujem.

GK: Ne bi li bilo logično da su u BiH? Kako je tamo?

Sewell: Gdje god medicinska struktura treba opskrbu, ako ima više stanovnika, više področju, dobit će više pomoći. Činimo to u skladu s njihovim statistikama o povredama i veličini bolnice. Nemamo podatke gdje je što, ali i da imamo, vjerojatno to ne bismo dali. Podaci variraju svakog mjeseca. Ovisno o bojišnicama, bolnice se miču ili otvaraju nove, čak i pod šatorima. U ovih petnaest mjeseci vidjela sam kako miran kraj postaje ratno područje. Tako da se ravnoteža mijenja cijelo vrijeme.

Josip Štilinović